

Atomun Vektör Modeli

Çok eletronlu atomların açısai momentumlarının tam dolmamış orbital gruplarındaki elektronların açısai momentumlarının vektörel toplamı ile bulunmasına *atom vektör modeli* denir.

Burada,

- *atomun orbital açısai momentumu L,*
- *atomun spin açısai momentumu S,*
- *atomun toplam açısai momentumu J,*

olmak üzere tam dolmamış orbital gruplarındaki elektronların orbital, spin ve toplam açısai momentumları i indisi ile ifade edilmektedir. Bunların z bileşenleri L_z, S_z, J_z ve L_{zi}, S_{zi}, J_{zi} ile gösterildiğinde çok eletronlu atomların benzer açısai momentumları ile bunların z bileşenleri sırayla

$$\begin{aligned} L &= \sum L_i & , & & L_z &= \sum L_{zi} \\ S &= \sum S_i & , & & S_z &= \sum S_{zi} \\ J &= \sum J_i & , & & J_z &= \sum J_{zi} \end{aligned}$$

vektörel toplamlarından bulunur.

Atomu toplam açısai momentumunun bulunmasında olası iki yol vardır.

Birinci yol için;

Önce L ve S sonra $J = L + S$ bulunur.

İkinci yol için;

Her eletron için önce $J_i = L_i + S_i$ sonra $J = \sum J_i$ bulunur.

Bu yollardan atom numarası $Z < 40$ olan elementler için L ve S açısai momentumları ayrı ayrı korunumlu olduğundan birinci yol, $Z > 40$ olanlar için ise J açısai momentumu korunumlu olduğundan ikinci yol izlenmektedir.

Bunlardan birinci yola *Russel-Saunders çiftleşmesi* ya da *L-S çiftleşmesi*, elektronların toplam açısal momentumlarının vektörel toplamı alınarak izlenen ikinci yola ise *J-J çiftleşmesi* denir.

Bir elektronun orbital ve spin hareketlerinden doğan magnetik momentlerin bileşkesinden *spin-orbital etkileşmesi* ortaya çıkmaktadır. Buna göre, bir elektronlu hidrojen atomu ve benzeri iyonlarda *Coulomb etkileşmesi* ve *değişim etkileşmesi* söz konusu olmadığı halde spin-orbital etkileşmesi vardır. Çözümü çok yüksek olan spektrometrelerde görülen hidrojen atomuna ilişkin spektrum çığlilerinin yarılması bu etkileşmeye bağlanmaktadır.

Atomik terim simgeleri ve çok elektronlu atomlardaki etkileşmeler ders kitabının 923-926 sayfalarında detaylı olarak ele alınmıştır.